

УДК: 37.015.3 (075.8)

DOI: 10.26697/ijes.2018.3-4.25

Ігровий тренінг як засіб розвитку внутрішнього плану дійДоцент **Заїка Євген**¹, доцент **Зуєв Ігор**¹¹Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна**Резюме**

Вступ: Розвинутий інтелект – важлива умова успішного навчання в сучасній системі освіти. Один із найважливіших аспектів розвинутого інтелекту – внутрішній план дій (ВПД), тобто здатність діяти “в розумі”, без практичних дій і без зорової опори на допоміжні стимули-засоби. На відміну від змістовної сторони мислення (які саме операції і прийоми використовуються, наскільки вони відбивають сутність матеріалу), ВПД пов’язаний з його формальним аспектом: незалежно від змісту самих розумових операцій (їхнього складу, якості, глибини), наскільки взагалі людина здатна їх здійснювати подумки: виконувати в заданій послідовності, координувати один з одним, утримувати результати попередньої операції при виконанні наступної й т. п. При цьому, якщо змістова сторона мислення хоча б до деякої міри формується в ході шкільного навчання (дітей вчать знаходити спільне і відмінне, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки та ін.), то у відношенні ВПД не здійснюється ніякої системи заходів, спрямованих на його становлення й удосконалення. Як результат – він розвивається лише стихійно, а отже, і в дуже обмеженому обсязі.

Тренінг як спосіб розвивальної та корекційної роботи має широкі можливості для вдосконалення пізнавальної діяльності учнів. З досвіду роботи особливо ефективними для сучасних школярів є ігрові форми роботи. У рамках розробленого нами ігрового тренінгу пізнавальних процесів школярів розвитку ВПД приділяється важливе місце (розроблено і випробувано чимало інтелектуальних ігор і вправ). Наведені вправи спрямовані на формування не стільки окремих розумових дій чи їхніх ланцюжків, скільки складних їхніх систем. Ці вправи не вимагають ніяких спеціальних приладів і пристосувань, для них досить мати тільки папір, ручку й олівець. Вправи розраховані на учнів 7-11 класів і студентів. Завдання виконуються по черзі; поки один граєць його виконує, проговорюючи вголос, інші стежать за його відповідями й у випадку помилок подають ведучому сигнал.

Результати: Рахунок у двох напрямках. Називається два числа в межах 100, наприклад, 1 і 25 (чи: 30 і 72; 26 і 69). Необхідно паралельно виконувати подумки два процеси: а) до меншого числа увесь час додавати по 1: 1, 2, 3, 4..., б) від більшого числа весь час віднімати по 1: 25, 24, 23, 22... Результати варто називати упереміж: спершу з додаванням, потім з відніманням, чітко фіксуєючи кожен крок у здійсненні обох процесів. Так,

повинні називатися числа: 1: 25–2–24–3–23–4–22... (в інших прикладах: 30–72–31–71–32–70...; 26–69–27–68–28–67...).

Рахунок у двох напрямках через одне чи два числа. Як у попередньому, тільки додавати чи віднімати не 1, а 2 чи 3, причому в одному напрямку відлік може вестися через одне число, в іншому – через два. Наприклад: рахувати уперед від 18 – через два числа і назад від 49 – через три числа. Правильна відповідь: 18–9–20–46–22–43–24–40...

Рахунок у двох напрямках через 5–7 чисел. Як у попередньому, тільки різниця між двома числами одного напрямку повинна дорівнювати 6, 7 чи 8. Наприклад: рахувати уперед від 4 з додатком 7 і назад від 61 із відніманням 8. Правильна відповідь: 4–61–11–53–18–45–25–37...

Рахунок у двох напрямках із забороненими числами. Як у попередньому, тільки вводяться особливі числа, що підпадають під обговорену умову, треба взагалі не називати вголос, пропускати, негайно переходячи до наступного. Так, правильні відповіді за умови “а”: 1–25–мовчання –24–3– мовчання –4–22...; 4–61–мовчання 5–53–18..., а за умови “б”: 1– мовчання–2–24–3...; 4–61–11–53–18–мовчання – і т. д. Бажано намагатися робити паузи усе більш короткими.

Відстеження ознак двох змінних. Нехай є дві змінні: А і Б. Змінна А набуває послідовно значення: 1, 2 і 3, тобто змінюється так: 1, 2, 3, 1, 2, 3, 1, 2, 3...; змінна Б – два значення: 3 і 4, тобто змінюється так: 3, 4, 3, 4, 3, 4... Потрібно паралельно відслідковувати зміни обох змінних, називаючи вголос номери ознак, яких вони набувають на кожному кроці; спершу називати ознаку змінної А, потім – Б. Правильна відповідь: 1, 3–2, 4–3, 3–1, 4–2, 3–3, 4–1, 3... У різних варіантах вправи задається різне число ознак, яких набуває кожна змінна (2, 3, 4, 5, 6... 9), а також різна нумерація ознак (від 1 до 3; від 3 до 5; від 7 до 9).

Відстеження ознак трьох нез’язаних змінних. Подібно до попереднього, тільки замість двох змінних задаються три: А, Б і В, і нумерація їхніх ознак дається в різних інтервалах числової осі. Наприклад, змінна А набуває значення 1, 2, 3, 4, 5; Б – 1, 2, 13, 14; В – 27, 28; “вага” ознаки міняється циклічно. Правильна відповідь: 1, 12, 27 – 2, 11, 28 – 3, 14, 27 – 4, 12, 28 – 5, 13, 27 – 1, 14, 28...

Висновки: Внутрішній план дій можна формувати засобами ігрового тренінгу пізнавальних процесів.

Інформація про авторів:

Заїка Євген Валентинович – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної психології, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, Україна.

Зуєв Ігор Олександрович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, Україна.

Автор-Кореспондент:

Зуєв Ігор Олександрович

Email Автора-Кореспондента:

zuev_ia@ukr.net